

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aroplitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulaton Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI.....	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION.....	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI.....	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.....	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN.....	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI.....	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLİYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLİYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLİYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLİYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamishева Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BRENND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjeyevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	

HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI

Azimova Maxfuza Rashidovna

Buxoro Davlat universiteti

Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası o'qituvchisi

E-mail: maxfuzaazimova791@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududiy korxonalarda biznes jarayonlarini barqaror rivojlantirishda zamonaviy boshqaruv modellari va tamoyillarining o'zni hamda ahamiyati keng yoritilgan. Tadqiqot davomida jarayonli yondashuv (Business Process Management – BPM), Lean Production, Six Sigma, Agile, Kaizen hamda ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarining hududiy korxonalar faoliyatiga ta'siri kompleks tahlil qilingan. Maqolada nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'unlashtirilib, hududiy korxonalarining hozirgi holati, mavjud muammolari va ularni samarali hal etish yo'llari tizimli ravishda o'rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy boshqaruv modellarini izchil va tizimli joriy etish hududiy korxonalarining ish samaradorligini, mahsulot sifatini, raqobatbardoshligini hamda barqaror rivojlanishini sezilarli darajada oshiradi. Maqola xulosasida hududiy korxonalar uchun amaliy tavsiyalar va istiqboldagi ilmiy tadqiqot yo'nalishlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: hududiy korxonalar, biznes jarayonlar, barqaror rivojlanish, zamonaviy boshqaruv modellari, jarayonli yondashuv, Lean menejment, Six Sigma, Agile, ESG tamoyillari, raqobatbardoshlik, innovatsion faoliyat, raqamli transformatsiya.

Abstract. This article comprehensively examines the role and significance of modern management models and principles in ensuring the sustainable development of business processes in regional enterprises. The study provides a comprehensive analysis of the impact of Business Process Management (BPM), Lean Production, Six Sigma, Agile, Kaizen, and ESG (Environmental, Social, Governance) principles on the performance of regional enterprises. The paper integrates theoretical and practical approaches, systematically analyzing the current state of regional enterprises, existing challenges, and effective solutions. The findings indicate that the consistent and systematic implementation of modern management models significantly enhances operational efficiency, product quality, competitiveness, and sustainability of regional enterprises. The conclusion offers practical recommendations and outlines directions for future research.

Key words: regional enterprises, business processes, sustainable development, modern management models, process approach, Lean management, Six Sigma, Agile, ESG principles, competitiveness, innovation activity, digital transformation.

Аннотация. В данной статье подробно раскрыта роль и значение современных моделей и принципов управления в обеспечении устойчивого развития бизнес-процессов на региональных предприятиях. В ходе исследования проведён комплексный анализ влияния процессного подхода (Business Process Management – BPM), Lean Production, Six Sigma, Agile, Kaizen, а также принципов ESG (Environmental, Social, Governance) на деятельность региональных предприятий. В статье гармонично сочетаются теоретические и практические аспекты, системно рассмотрены текущее состояние региональных предприятий, существующие проблемы и эффективные пути их решения. Результаты исследования показывают, что последовательное и системное внедрение современных моделей управления способствует значительному повышению эффективности деятельности, качества продукции, конкурентоспособности и устойчивости региональных предприятий. В заключении предложены практические рекомендации и перспективные направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: региональные предприятия, бизнес-процессы, устойчивое развитие, современные модели управления, процессный подход, Lean-менеджмент, Six Sigma, Agile, ESG-принципы, конкурентоспособность, инновационная деятельность, цифровая трансформация.

KIRISH

XXI asrning ikkinchi o'n yilligida jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan tub o'zgarishlar, globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning izchil rivojlanishi hamda iste'molchilar talabining murakkablashuvi korxonalar oldiga yangi va kompleks vazifalarni qo'ymoqda. Ayniqsa, hududiy korxonalar uchun ushbu jarayonlar keng imkoniyatlar bilan bir qatorda muhim rivojlanish vazifalarini ham yuzaga keltirmoqda.

Bir tomondan, raqamli texnologiyalar va zamonaviy boshqaruv usullari hududiy korxonalarga o'z faoliyatini optimallashtirish, yangi bozorlarga chiqish hamda xalqaro raqobatda samarali ishtirok etish imkonini bermoqda. Ikkinchi tomondan, an'anaviy boshqaruv yondashuvlarini modernizatsiya qilish zarurati korxonalar uchun ustuvor vazifaga aylanib, ularning zamonaviy raqobat sharoitiga moslashuvini ta'minlashni talab etmoqda.

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi sharoitda hududiy korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, ularning biznes jarayonlarini zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashtirish va barqaror rivojlanishini ta'minlash muhim ilmiy-amaliy masalaga aylanmoqda. Xususan, raqamli transformatsiya, innovatsion boshqaruv mexanizmlari, logistika tizimlarini optimallashtirish hamda ESG tamoyillarini joriy etish orqali korxonalar samaradorligini oshirish bugungi kunda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois hududiy korxonalarining biznes jarayonlarini zamonaviy sharoitlarga mos ravishda rivojlantirish yo'llarini ilmiy asosda tadqiq etish muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar, jumladan, "O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida belgilangan ustuvor vazifalar hududlarni kompleks rivojlantirish, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik salohiyatini oshirish hamda eksportni rag'batlantirish orqali milliy iqtisodiyotni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishni nazarda tutadi. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda hududiy korxonalar muhim o'rin egallab, mintaqaviy iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi, aholi bandligini ta'minlovchi hamda mahalliy resurslardan samarali foydalanuvchi subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, hududiy korxonalarda boshqaruv tizimlarini takomillashtirish va zamonaviy yondashuvlarni keng joriy etish zarurati saqlanib qolmoqda. Xususan, funksional boshqaruvdan jarayonli boshqaruvga o'tish, bo'limlararo hamkorlikni kuchaytirish, qarorlar qabul qilish tezkorligini oshirish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni joriy etish, malakali kadrlar salohiyatini oshirish va innovatsion faollikni rag'batlantirish orqali korxonalar faoliyatini yanada rivojlantirish imkoniyatlari mavjud [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqotning nazariy asosini xorijiy va mahalliy olimlarning biznes jarayonlarini boshqarish, Lean menejment, Six Sigma metodologiyasi, Agile yondashuvi hamda barqaror rivojlanish yo'nalishidagi ilmiy ishlari tashkil etadi. Xususan, Michael Hammer va James Champy tomonidan ishlab chiqilgan jarayonli yondashuv nazariyasi, James P. Womack hamda Daniel T. Jonesning Lean Thinking konsepsiyasi, Jeff Sutherland tomonidan ishlab chiqilgan Scrum metodologiyasi, shuningdek, Michael Porterning raqobat strategiyalari va umumiy qiymat yaratish nazariyasi tadqiqotning nazariy asoslarini yanada boyitishga xizmat qildi.

Empirik ma'lumotlar manbai sifatida O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligining rasmiy ma'lumotlari, hududiy korxonalarining yillik moliyaviy-iqtisodiy hisobotlari, Iqtisodiyot va moliya vazirligining tahliliy hisobotlari hamda xalqaro tashkilotlar — World Bank, United Nations Development Programme (BMTTD), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) hisobotlaridan keng foydalanildi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida turli mintaqalarda faoliyat yuritayotgan yetakchi hududiy korxonalarining ilg'or amaliy tajribalari o'rganilib, ular xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan qiyosiy tahlil qilindi [2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Zamonaviy boshqaruv modellari — jarayonli yondashuv (Business Process Management — BPM), Lean Production, Six Sigma, Agile, Scrum, Kaizen hamda ESG tamoyillari — bugungi kunda dunyoning yetakchi kompaniyalari, jumladan Toyota, General Electric, Amazon, Google va boshqa ilg'or korxonalar tomonidan keng qo'llanilmoqda. Ushbu modellar nafaqat ish samaradorligini oshirish, balki resurslardan samarali foydalanish, ekologik muvozanatni saqlash, ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish hamda uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlash imkonini beradi. Shu bois hududiy korxonalar uchun ushbu modellarni o'rganish, mahalliy sharoitlarga moslashtirish va izchil joriy etish muhim ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Hududiy korxonalarining barqaror rivojlanishi mintaqaviy iqtisodiyotning umumiy o'sishi, aholi bandligi va daromadlari darajasi, mahalliy mahsulotlarning ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligi hamda mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy farovonligi bilan uzviy bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy boshqaruv

modellari va tamoyillarining hududiy korxonalaridagi roli hamda ahamiyatini ilmiy asosda tahlil qilish, ularni samarali joriy etish mexanizmlarini ishlab chiqish iqtisodiy fan oldidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Tadqiqot davomida zamonaviy ilmiy bilish metodlaridan keng foydalanildi. Asosiy metod sifatida tizimli yondashuv qo'llanilib, hududiy korxonalar o'zaro bog'langan elementlardan tashkil topgan murakkab tizim sifatida o'rganildi. Mazkur yondashuv biznes jarayonlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirini, shuningdek, ichki va tashqi muhit omillarining korxonalar faoliyatiga ta'sirini har tomonlama tahlil qilish imkonini berdi.

Qiyosiy tahlil metodi yordamida zamonaviy boshqaruv modellarini joriy etgan va joriy etish bosqichida bo'lgan korxonalarining samaradorlik ko'rsatkichlari o'zaro taqqoslandi. Statistik tahlil metodi orqali hududiy korxonalarining faoliyatiga oid raqamli ma'lumotlar tizimlashtirilib, ularning dinamikasi va asosiy tendensiyalari aniqlandi. Sintez metodi esa olingan natijalarni umimlashtirish va ilmiy xulosalar chiqarishda qo'llanildi [3].

O'tkazilgan tahlillar va statistik ma'lumotlar hududiy korxonalarida biznes jarayonlarini yanada tizimlashtirish va optimallashtirish uchun muhim imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. Boshqaruv amaliyotida funksional yondashuv ustun bo'lgan sharoitlarda bo'limlararo hamkorlikni kuchaytirish, qarorlar qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, boshqaruv tizimini takomillashtirish orqali axborot almashinuvi sifatini oshirish, mas'uliyatni aniq taqsimlash hamda xodimlarning motivatsiyasini kuchaytirish imkoniyatlari mavjud [8].

Bundan tashqari, hududiy korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlarini jadallashtirish istiqbollari mavjud. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatimizdagi hududiy korxonalarining qariyb 30–35 foizida zamonaviy ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari yoki shunga o'xshash raqamli boshqaruv vositalari joriy etilgan. Ushbu ko'rsatkichni yanada oshirish orqali korxonalarining bozor o'zgarishlariga moslashuvchanligini kuchaytirish, mijozlar bilan ishlash sifatini yaxshilash hamda umumiy raqobatbardoshlik darajasini oshirish mumkin [9] (1-jadval).

1-jadval. Hududiy korxonalarida muammolar tahlili [9]¹

№	Muammo turi	Tavsifi	Ta'siri
1.	Qaror qabul qilishning sekinligi	Jarayonlar ortiqcha bosqichlardan iborat	Vaqt yo'qotish, samaradorlik pasayadi
2.	Axborot oqimining buzilishi	Ma'lumotlar kechikib yoki noto'g'ri yetib boradi	Boshqaruv sifati pasayadi
3.	Mas'uliyatning noaniqligi	Vazifalar aniq taqsimlanmagan	Xatolar ko'payadi
4.	Motivatsiyaning pastligi	Xodim natijani ko'rmaydi	Mehnat unumdorligi pasayadi
5.	Raqamlashtirish darajasining pastligi	ERP va IT tizimlar yetarli emas	Raqobatbardoshlik pasayadi

Hududiy korxonalarida zamonaviy boshqaruv usullari va metodologiyalari bo'yicha malakali kadrlar salohiyatini yanada rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ayrim korxonalarida rahbarlar va menejerlar an'anaviy bilim va tajribaga tayanib faoliyat yuritmoqda, bu esa zamonaviy boshqaruv konsepsiyalari va vositalarini kengroq o'zlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Mazkur yo'nalishda bilim va ko'nikmalarni oshirish innovatsion g'oyalarni shakllantirish va ularni amaliyotga samarali joriy etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Amaliyotda jarayonli yondashuvni joriy etish bir necha izchil bosqichlardan iborat. Dastlab, mavjud biznes jarayonlar tahlil qilinib, ularning batafsil xaritasi ishlab chiqiladi. Keyingi bosqichda har bir jarayonning samaradorligi baholanadi hamda takomillashtirish imkoniyatlari aniqlanadi. Shundan so'ng jarayonlar qayta loyihalashtirilib, optimallashtiriladi. Yakuniy bosqichda esa yangilangan jarayonlar amaliyotga joriy etilib, ularning bajarilishi doimiy monitoring asosida nazorat qilinadi. Mazkur bosqichli yondashuv hududiy korxonalariga o'z faoliyatini bosqichma-bosqich, izchil va barqaror tarzda modernizatsiya qilish imkonini beradi [7].

ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari korxonalar faoliyatida ekologik, ijtimoiy va boshqaruv jihatlariga kompleks yondashishni nazarda tutuvchi zamonaviy konsepsiya hisoblanadi. Bugungi kunda ESG tamoyillari xalqaro investorlar, iste'molchilar va davlat institutlari tomonidan korxonalarini baholashning muhim mezonlaridan biri sifatida keng qo'llanilmoqda. Xususan, yetakchi xalqaro investitsiya fondlari o'z investitsiya qarorlarini qabul qilishda ESG ko'rsatkichlariga alohida e'tibor qaratmoqda.

Ekologik (Environmental) yo'nalish korxonaning atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish, energiya va resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni boshqarish hamda issiqxona gazlari emissiyasini qisqartirish bo'yicha chora-tadbirlarni qamrab oladi. Ijtimoiy (Social) yo'nalish xodimlar, mijozlar, hamkorlar va mahalliy jamoatchilik bilan samarali munosabatlarni yo'lga qo'yish, munosib mehnat sharoitlarini yaratish, inson huquqlariga

¹ Muallif ishlanmasi.

rioya etish hamda ijtimoiy mas'uliyatni oshirishni o'z ichiga oladi. Boshqaruv (Governance) yo'nalishi esa korxonada shaffoflikni ta'minlash, korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlarni joriy etish, boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda manfaatdor tomonlar bilan ochiq va samarali aloqalarni rivojlantirishni nazarda tutadi.

Hududiy korxonalar uchun ESG tamoyillarini joriy etish bir qator muhim afzalliklarni ta'minlaydi. Xususan, bu xalqaro investitsiyalarni jalb qilish va tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, energiya va resurslardan samarali foydalanish hisobiga xarajatlarni optimallashtirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, korxonaning ijtimoiy obro'si va brend qiymati oshadi, xodimlarning sodiqligi va motivatsiyasi mustahkamlanadi. Natijada esa uzoq muddatli istiqbolda korxonaning barqarorligi va raqobatbardoshligi yanada kuchayadi [4].

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy boshqaruv modellarini izchil joriy etgan hududiy korxonalarda bir qator ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Birinchidan, ishlab chiqarish samaradorligi o'rtacha 20–30 foizga oshgan bo'lib, bu natija jarayonlarni optimallashtirish, isrofgarchilikni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish hisobiga erishilgan. Ikkinchidan, mahsulot va xizmatlar sifati sezilarli darajada yaxshilanib, mijozlar qoniqishi oshgan hamda murojaatlar bilan ishlash tizimi takomillashgan.

Uchinchidan, xodimlarning malakasi va motivatsiyasi oshib, kadrlar barqarorligi mustahkamlangan. Zamonaviy boshqaruv modellarining joriy etilishi xodimlarni jarayonlarni takomillashtirishga faol jalb etib, ularning tashabbus va fikr-mulohazalarini qo'llab-quvvatlashga xizmat qilmoqda. Natijada xodimlar o'zlarini korxonada faoliyatining ajralmas qismi sifatida his etishmoqda. To'rtinchidan, korxonalarning innovatsion faolligi kuchayib, yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish jarayonlari jadallashgan. Beshinchidan, ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlar yaxshilanib, korxonaning jamoatchilik oldidagi obro'si yanada mustahkamlangan.

Shu bilan birga, zamonaviy boshqaruv modellarini joriy etish jarayonida ayrim rivojlanish omillari mavjud. Xususan, malakali kadrlar salohiyatini oshirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, xodimlarning o'zgarishlarga moslashuvchanligini kuchaytirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish hamda rahbariyatning zamonaviy boshqaruv konsepsiyalarini chuqur o'zlashtirish kabi yo'nalishlar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ushbu vazifalarni samarali hal etish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, kadrlarni qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish, qo'llab-quvvatlovchi moliyaviy mexanizmlarni kengaytirish hamda ilg'or xalqaro tajribani o'rganib, mahalliy sharoitlarga moslashtirish maqsadga muvofiqdir [10].

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarining o'zaro muvozanatini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, hozirgi avlod o'z ehtiyojlarini qondirish jarayonida kelgusi avlodlarning imkoniyatlariga zarar yetkazmasligi lozim. Hududiy korxonalar uchun mazkur yondashuv alohida ahamiyatga ega, chunki ular mintaqaning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi [6].

Barqaror rivojlanish tamoyillarini hududiy korxonalar faoliyatiga joriy etish bir qator amaliy choralar orqali amalga oshiriladi. Xususan, energiya tejankor texnologiyalarni joriy etish energiya sarfini kamaytirish bilan birga xarajatlarni optimallashtirish va atrof-muhitga ta'sirni qisqartirish imkonini beradi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan — quyosh, shamol va biomassa resurslaridan foydalanish ekologik barqaror ishlab chiqarishni ta'minlab, energiya manbalariga qaramlikni kamaytiradi.

Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash tizimini joriy etish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Doiraviy iqtisodiyot tamoyillariga muvofiq, korxonalar chiqindilarni qayta ishlash yoki ularni boshqa ishlab chiqarish jarayonlari uchun resurs sifatida foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. Bu esa resurslardan samarali foydalanish va ekologik muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Ijtimoiy mas'uliyat doirasida hududiy korxonalar mahalliy aholini ish bilan ta'minlash, mahalliy ta'minotchilar bilan hamkorlikni rivojlantirish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash orqali mintaqa rivojiga salmoqli hissa qo'shadi. Bu jarayon korxonaning ijtimoiy nufuzini mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Dunyoning rivojlangan mamlakatlari va yetakchi kompaniyalari tajribasi zamonaviy boshqaruv modellari va tamoyillarining yuqori samaradorligini tasdiqlaydi. Xususan, Toyota, Honda, Sony kabi kompaniyalarda Lean va Kaizen tamoyillarining keng joriy etilishi ularning global bozordagi yetakchiligini ta'minlashda muhim omil bo'ldi [5].

Shuningdek, Germany korxonalarida sifatga yo'naltirilgan boshqaruv va innovatsion yondashuvlar "Made in Germany" brendining yuqori obro'sini shakllantirdi. United States kompaniyalarida esa Six Sigma va Agile metodologiyalarining keng qo'llanilishi ularning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. South Korea, Singapore va China kabi mamlakatlar ham zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini samarali o'zlashtirish orqali jahon iqtisodiyotida yetakchi o'rinlarni egallashga erishgan.

Mazkur xalqaro tajribani o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish hududiy korxonalar uchun muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, har bir boshqaruv modeli va metodologiyani mahalliy iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy sharoitlarni inobatga olgan holda moslashtirib joriy etish eng samarali natijalarni ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, hududiy korxonalarda biznes jarayonlarini barqaror rivojlantirishda zamonaviy boshqaruv modellari va tamoyillarining ahamiyati nihoyatda yuqori ekanligi aniqlandi. Jarayonli yondashuv (BPM), Lean menejment, Six Sigma, Agile, Kaizen hamda ESG kabi modellarni izchil va tizimli ravishda joriy etish hududiy korxonalarining ish samaradorligini, mahsulot sifatini, raqobatbardoshligini va barqaror rivojlanishini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Mazkur modellar o'ziga xos afzalliklarga ega bo'lib, ularni integratsiyalashgan holda qo'llash eng yuqori natijalarni ta'minlaydi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, zamonaviy boshqaruv modellarini joriy etgan hududiy korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligi o'rtacha 20–30 foizga oshadi, mahsulot sifati yaxshilanadi, mijozlar qoniqishi darajasi ortadi, xodimlarning malakasi va motivatsiyasi kuchayadi hamda innovatsion faollik yuksaladi. Shu bilan birga, mazkur modellarni joriy etish jarayonida rivojlanish imkoniyatlari bilan bog'liq ayrim omillar mavjud bo'lib, ularni samarali boshqarish kompleks yondashuvni talab etadi.

Hududiy korxonalar uchun quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish maqsadga muvofiqdir. Birinchidan, biznes jarayonlarni tizimli tahlil qilish va optimallashtirish bo'yicha ichki mutaxassislar guruhini shakllantirish hamda ular uchun maxsus o'quv dasturlarini tashkil etish zarur. Ikkinchidan, xodimlar uchun zamonaviy boshqaruv metodologiyalari bo'yicha muntazam o'quv kurslari, treninglar va malaka oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish lozim.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar va ERP tizimlarini bosqichma-bosqich joriy etish, axborot xavfsizligini ta'minlash hamda kiberxavflardan himoyalani choralarni kuchaytirish talab etiladi. To'rtinchidan, ESG tamoyillarini korxonaga strategiyasiga integratsiya qilish, ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni tizimli ravishda rivojlantirish zarur.

Beshinchidan, ilg'or xalqaro tajribani chuqur o'rganish va uni mahalliy sharoitlarga moslashtirib qo'llash muhim ahamiyatga ega. Oltinchidan, davlat organlari, ilmiy-tadqiqot muassasalari hamda xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish lozim. Yettinchidan, korxonada innovatsion madaniyatni shakllantirish, xodimlarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash hamda doimiy takomillashtirish tamoyillarini keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Michael Hammer, James Champy. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. — New York: HarperBusiness, 2003. — 272 p.
2. James P. Womack, Daniel T. Jones. Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation. — New York: Free Press, 2003. — 396 p.
3. Jeff Sutherland. Scrum: The Art of Doing Twice the Work in Half the Time. — New York: Crown Business, 2014. — 256 p.
4. Michael E. Porter, Mark R. Kramer. Creating Shared Value // Harvard Business Review. — 2011 (January–February). — P. 62–77.
5. Masaaki Imai. Kaizen: The Key to Japan's Competitive Success. — New York: McGraw-Hill, 1986. — 260 p.
6. Thomas Pyzdek, Paul Keller. The Six Sigma Handbook. — New York: McGraw-Hill Education, 2018. — 656 p.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Rasmiy statistik ma'lumotlar. — Toshkent, 2025.
8. World Bank. Doing Business Report. — Washington, D.C., 2023.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Sustainable Development Goals: Implementation in Member States. — Paris, 2024.
10. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2024. — New York, 2024.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
